

*Bewegingsonderwijs met
kleuters, een vak apart*

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart

Bewegingsonderwijs is een vak apart, werken met kleuters een apart vak. De combinatie van die twee verdient een eigen boek. Een bundeling van theoretische kennis, praktische inzichten en bruikbare tips over kleuters: het hoe en waarom van bewegingsonderwijs, de ontwikkelingsmogelijkheden van het jonge kind leren snappen, en vooral ‘kleuters in beweging’ vakkundig begeleiden.

Dit is het eerste deel van een serie artikelen over bewegingsonderwijs met kleuters.

Doorgaande lijn

De lagere school heet ‘basisschool’ sinds de Wet op het basisonderwijs (1985). Een van de speerpunten van de basisschool is een doorgaande leer- en ontwikkelingslijn van groep 1 tot en met groep 8. Vakkundig bewegingsonderwijs door een vakleerkracht begint in de praktijk vaak pas vanaf groep 3. In het jaarplan wordt dan groep 3 als beginsituatie genomen. Opmerkelijk, omdat het bewegingsonderwijs al vanaf groep 1 een enorme bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling tot autonome, bewegingscompetente en zelfredzame individuen. Het betreft kinderen die zich in een groep lekker en comfortabel voelen en tools hebben om zich staande te houden binnen een groep leeftijdsgenoten. Een vreemde en tegelijkertijd begrijpelijke situatie. Want hoeveel vakleerkrachten zien het spellokaal vanbinnen? En hoeveel groepsleerkrachten hebben voldoende kennis van vakkundig bewegingsonderwijs en de motorische ontwikkeling van het jonge kind? Laat staan dat er structureel overleg is over de doorgaande lijn van bewegingsonderwijs.

“Wat moet een kleuter kunnen, kennen en hebben ervaren binnen het spellokaal voor een goede en succesvolle overgang naar groep 3?”

Totale ontwikkeling als vertrekpunt

Kinderen bewegen, spelen en sporten van nature graag. Ze krijgen spelenderwijs grip op hun omgeving en ontdekken al bewegend hun eigen mogelijkheden en ook wat nog niet lukt. Kijken, pakken, manipuleren, ordenen, stapelen, gooien.

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart

Ergens op staan, aan hangen, op klimmen en vanaf springen. Kleuters ontdekken de wereld om zich heen door er bewegend mee om te gaan, veelal nog zonder dat er een eenduidige bewegingsbetekenis aan gegeven wordt. Kleuters geven zelf betekenis aan een bepaalde activiteit. Met deze speelkriebels geven ze er op hun eigen manier vorm en inhoud aan.

Beter spelen en bewegen met kleuters heeft de totale ontwikkeling van het kind als vertrekpunt. Hoe jonger het kind, hoe meer de verschillende ontwikkelingsdomeinen met elkaar verweven zijn, en hoe meer het bewegen ingrijpt op al die domeinen. De ontwikkelingsdomeinen samen zorgen voor competent motorisch gedrag. Bewegingscompetente kleuters hebben het vermogen om een breed spectrum aan motorische vaardigheden doelgericht, effectief en afgestemd op de omgeving te gebruiken. Het uitbreiden van dit bewegingsgedrag is continu 'werk in uitvoering'.

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart

Grote diversiteit

De diversiteit in groep 1 en 2 is heel groot. De oudste kleuters van 6-6,5 jaar hebben heel andere behoeftes, wensen en mogelijkheden dan de jongste kleuters die in de loop van het schooljaar de kleuterklas binnenkomen. Ieder kind bevindt zich binnen de zes ontwikkelingsdomeinen op een ander niveau. Goed bewegingsonderwijs biedt al die kinderen voldoende houvast, uitdaging en mogelijkheden om de eigen speekriebels te volgen.

Halen en brengen

Kinderen hebben verschillende speekriebels en komen dan ook iets anders halen (en brengen) in de les. En dat is in een gymles lang niet altijd alleen op motorisch vlak. Ieder kind heeft zijn 'zone van naaste ontwikkeling' waarin zijn interesse en speekriebel liggen. Er is veel te leren en te ontdekken. Een goede bewegingsles biedt deze mogelijkheden. Kleuters kunnen er halen wat ze nodig hebben. Want als bewegingsactiviteiten onvoldoende aansluiten bij wat een kind kan en wil, wordt de kans dat het afhaakt bij activiteiten groter. Aansluiten bij de speekriebels betekent dat het kind aangesproken wordt op wat het kan en wil:

- mogelijkheden van materiaal ontdekken
- sociale contacten aangaan
- punten scoren – de beste, hoogste of sterkste zijn
- de regel snappen – als je af bent, dan moet je ...

Een doordachte les biedt een veilige, gestructureerde speel- en beweegomgeving met de juiste vorm van begeleiding.

"Wat het kind vandaag met hulp kan, doet het morgen, overmorgen of de dag erna alleen."

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart

Van de leerkracht vraagt dit vertrouwen in de drang tot ontwikkeling – in de *LEER*-kracht van het kind. Het vraagt kennis van en vertrouwen in de geboden activiteiten, en een goed doordachte planning. Het vraagt bovenal een les waarin iedere kleuter voldoende veiligheid en structuur ervaart om binnen de kaders op ontdekking te gaan naar eigen interesses en mogelijkheden. Leuk bedacht, maar hoe geef je dit vorm in de praktijk?

Een voorbeeld

Graag een inkijkje van hoe dit zou kunnen? Volg [deze link](#) en je krijgt een bewegend voorbeeld te zien van een les die is beschreven in het boek '*Beter spelen en bewegen met kleuters*'. Deze bewegingsles bestaat uit vier beweegtuinten; een klimtuin (met klimmen/klauteren en klimroutes), een speltuin (met een overloopspel), een mik-/en jongleertuin (met werpen en vangen) en als vierde de truentuin met balanceren (wipwap).

Deze tekst van dit artikel is gebaseerd op een drieluik dat we schreven over 'beter spelen en bewegen met kleuters.'

Interessant?

Wil je meer vergelijkbare artikelen lezen?

[Schrijf je dan in voor de THEMA - Kennislink 'Onderwijs in bewegen'.](#)

Meer informatie en voorbeelden over bewegingsonderwijs met kleuters?

Kijk op de website van [beters spelen en bewegen met kleuters](#)

Of ga naar de [FB-groep 'Onderwijs in Bewegen](#)

*Bewegingsonderwijs met
kleuters, een vak apart - 2*

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart - 2

In aansluiting op het [eerste deel](#) van bewegingsonderwijs met kleuters; een vak apart, nu deel 2. Ter afronding van het eerste deel werd expliciet de vraag: 'Leuk bedacht, maar hoe geef je dit vorm in de praktijk?' gesteld.

Aan de hand van een bewegend voorbeeld werd een eerste inkijkje gegeven. Ook dit tweede deel zal worden afgesloten met de praktijk in beweging, maar start met een geschreven praktijkvoorbeeld met daarin verschillende elementen van de totale ontwikkeling zoals deze naar voren komen in de bewegende beelden, waarna de verschillende accenten die van belang zijn bij een bewegingsles met kleuters worden besproken.

VOORBEELD - chaosdoelenspel, veel accenten vanuit verschillende domeinen

In het speeltuintje heeft de juf vandaag een keepersspel neergezet. De kinderen mogen proberen de pylonen om te mikken door de pittenzakjes onder de bank door te schuiven.

Roan krijgt de opdracht om twee groepjes te maken van drie kinderen (sociaal domein). Het ene groepje mag aan de blauw-groene kant, het andere aan de rood-oranje kant (cognitief domein). Na een minuut spelen komt Dirk boos bij de juf (emotioneel domein): 'Juf, Roan gaat ervoor liggen en dan kan ik hem niet raken. Dat is niet eerlijk.'

De juf begint te grinniken. 'Slim hè, van Roan. Hij is aan het keepen.' (speldomein.) 'Hij maakt puntjes bij jullie en houdt ze ook tegen aan zijn eigen kant. Dit mag. Net als bij voetbal.'

Terwijl ze in gesprek zijn is het spelletje klaar en wordt er opgeruimd. Mert heeft zo z'n eigen idee van opruimen en is de pylonen aan het stapelen, op kleur. Heel knap, maar het kan op weinig goedkeuring van de anderen rekenen. De pylonen worden uit zijn handen gerukt door Yara, die een kop groter is (lichamelijk domein), en weer verdeeld per kant.

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart - 2

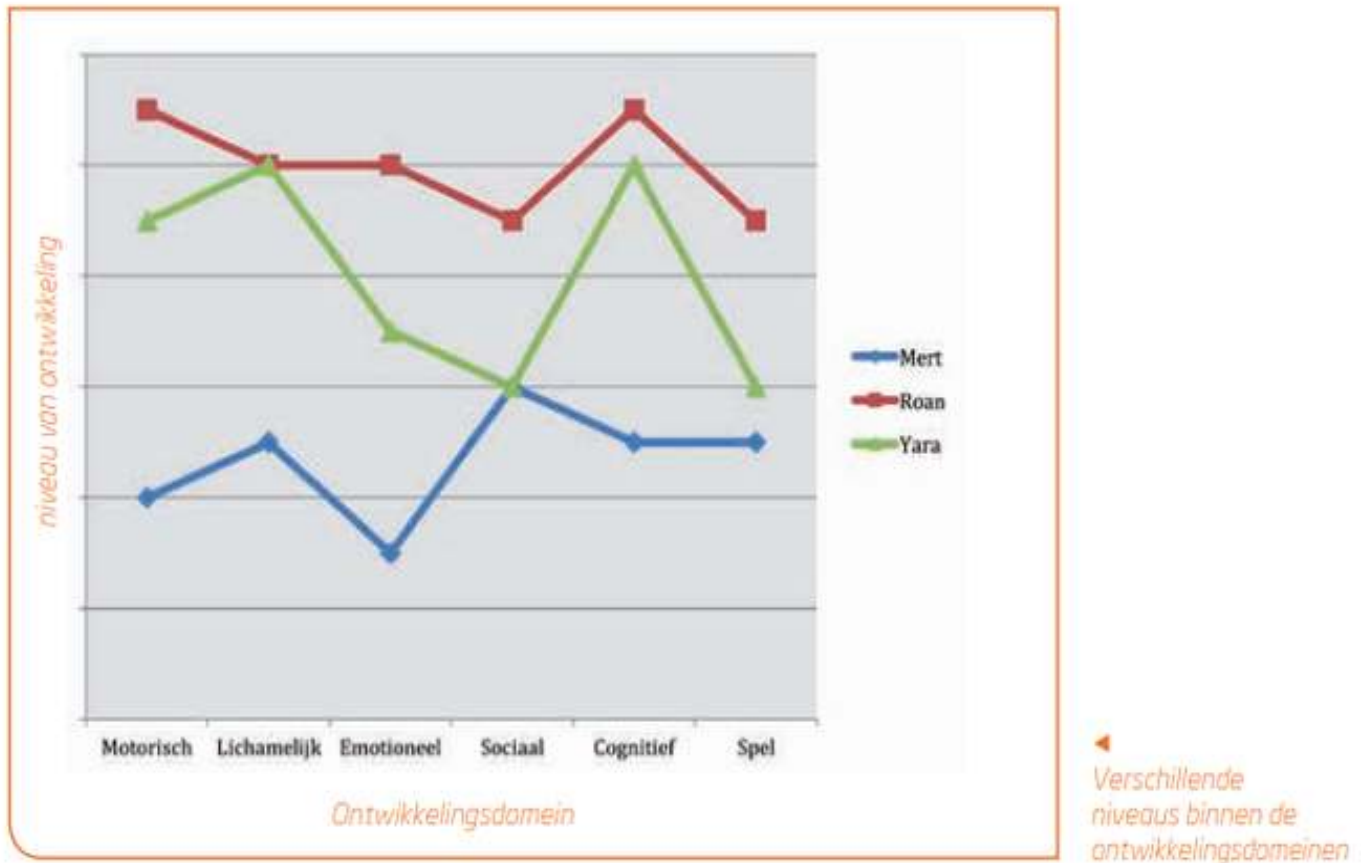
Aan Fiep ontgaat al het gedoe en het gehele spel. Ze is vorige week gestart op school en speelt nu met een pittenzakje – grappig gevoel.

Mert ziet dat het spel weer gestart is en heeft moeite met het schuiven van het zakje. Dan maar over de bank gooien. De juf roept hem: ‘Mert, mag je gooien met de zakjes?’ ‘Nee, maar het is stom.’ (emotioneel domein.) ‘Want het lukt niet.’ (motorisch domein.)

‘Ja, de juf heeft een moeilijk spelletje verzonnen, hè? En als je eens wat dichterbij de bank gaat zitten? Dat kun je proberen, want van proberen kun je ...’ ‘LEREN’, roept Mert. En weg is hij.

Nu nog even babbelen met Yara, want als je pylonen wilt hebben, kun je het ook vragen aan de ander (sociaal domein).

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart - 2

Eigen huis en tuin

In ieder vak hangt een afbeelding van een huis. Bij ieder huis hoort een tuin. Je speelt in je eigen tuin en komt niet bij de buren. Bal over de heg? Vraag hem terug aan de buurman.

Deze 'huis-en-tuinmetafoor' is door ervaring ontstaan en blijkt kleuters goed aan te spreken omdat ze dit thuis vaak ook gewend zijn; je speelt in de tuin (en blijft daar ook). Zo hebben kleuters een goed beeld om aanvullende 'regels en afspraken' een plaats te geven.

Vaste structuur en regels

Zorg voor een vaste verdeling van de ruimte in tuinen. Kies binnen elke tuin een passend arrangement met een minimum aan regels.

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart - 2

Herhaling

Kleuters zijn gebaat bij herhaling. Twee keer per week dezelfde les of opstelling is helemaal niet erg. Sterker nog, het scheelt uitleg. En het is fijn als je als kind weet wat er gaat komen en nog eens kunt oefenen.

"Nuanceringen ontstaan op basis van het bekende."

Differentieer niet op 'wat' maar op 'hoe'

Bied ieder kind hetzelfde arrangement, maar met keuzemogelijkheden. Harde ballen zijn helemaal niet eng, als je er ook mee mag rollen. Een goed voorbereide en stimulerende beweeg- en leeromgeving die kleuters uitnodigt om tot sociale en bewegingsinitiatieven te komen.

Impliciet leren door keuze van activiteiten

Kies je activiteiten zó dat ervaring, kennis en kunde worden verkregen zonder dat de kleuter zich bewust is van het leren. Kleuters leren door naar anderen te kijken. Dit is niet alleen een natuurlijke maar ook een effectieve manier van leren.

Totale ontwikkeling herkennen en erkennen

Kleuters moeten heel veel, de hele dag. Ze 'sponzen' – nemen alles waarmee ze in aanraking komen in zich op. Dit is een aspect van leren en ontdekken. Tijdens de gymles ook de andere ontwikkelingsdomeinen herkennen en erkennen, maakt het leren effectiever en uitdagender.

Speelkriebels

Hoewel dit een term is die kleuters niet zullen hanteren en ook niet zo zullen ervaren. Wat ze veelal ervaren is dat het (nog) betekenisvoller wordt en dat ze daardoor meerdere speelkriebels ervaren.

Van basiskennis tot kennisbasis

Het boek 'Beter spelen en bewegen met kleuters' is geen praktijkboek en ook geen traditioneel theorieboek. Het is bedoeld als een rugzak met praktijkvoorbeelden die de theorie illustreren en verduidelijken.

“Een doordachte les biedt een veilige, gestructureerde speel- en bewegomgeving met de juiste vorm van begeleiding.”

Bewegingsonderwijs met kleuters, een vak apart - 2

De theoretische kennisbasis, zoals gebruikt binnen verschillende opleidingen, is erin opgenomen en vertaald naar praktische en direct bruikbare basiskennis. In tien hoofdstukken is er aandacht voor wie een kleuter is en hoe hij leert, maar ook voor het belang van bewegingsonderwijs en de plek ervan in een organisatie.

Het boek gaat in op de tools van de leerkracht en de leerkracht van het kind, op het motorisch-didactische leermodel en op de praktische invulling van de leerlijnen bij het werken met kleuters.

Welke basiskennis handig en praktisch lijkt in jouw leer- of werkomgeving, is verbonden met je eigen zone van naaste ontwikkeling. Een boek dat meegroeit met jouw belangstelling en interesse. Gebruik de informatie: hedendaagse leertheorieën, zoals impliciet en expliciet leren, en inzichten over mindset, breinleren, leerstijlen en ontwikkelingstaken – als houvast, praktische verdieping, inspiratie, naslagwerk of leidraad.

Ook hier geldt, leuk bedacht allemaal die theorie, maar hoe ziet dit er in de praktijk van alledag dan uit? We geven je dan ook graag een bewegend inkijkje hoe dit er in de praktijk zou kunnen uitzien? [Klik hier](#) en je ziet een praktijkvoorbeeld van een les die in het boek is beschreven.

Deze bewegingsles bestaat uit vier beweegtuinten; een klimtuin (met klimmen/klauteren + glijden en hangend zwaaien), een speltuin (met een keepersspel), een mik-/en jongleertuin (met soleren, hockey) en als vierde de truentuin met balanceren (de schommelboot).

Deze tekst van dit artikel is gebaseerd op een drieluik dat we schreven over 'beter spelen en bewegen met kleuters.'

Interessant?

Wil je meer vergelijkbare artikelen lezen?

[Schrijf je dan in voor de THEMA - Kennislink.](#)

Meer informatie en voorbeelden over bewegingsonderwijs met kleuters?

Kijk op de website van [beters spelen en bewegen met kleuters](#)

Of ga naar de FB-groep '[Onderwijs in Bewegen](#)'